

*novela*en – her først og fremmest den brasilianske version. *Thomas Tufte* retter i sin artikel opmærksomheden mod den brasilianske telenovela. Han giver en analyse af de form- og indholdstræk, der gør *novela*erne til publikumsmagnet og samtaleemne, og af de sociale og kulturelle træk i det brasilianske samfund, der giver grobund for »det brasilianske melodrama«. I artiklen »Drømmefabrikken« beretter den brasilianske telenovela-producent *Paulo Grisolli* om *novela*en set indefra, som medieprodukt, som drøm og som trumf i tv-selskabernes konkurrence.

De to sidste artikler beskæftiger sig med kommunikation fra et udviklingsperspektiv. De skriver sig ind i en central politisk debat i Latinamerika, nemlig spørgsmålet om kommunikation som et middel til at opnå borgerrettigheder. *Cici-*

lia M. Krohling Peruzzo diskuterer de muligheder for udvikling og bevidstgørelse, som lokal medieproduktion rummer. Hun beskriver to latinamerikanske medieprojekter og analyserer de forskellige betingelser for lokal deltagelse. Lokal videoproduktion som et middel til bevidstgørelse er også emnet for *Claudius Ceccons* artikel. Ceccon, som er leder af et center for alternativ videoproduktion i Brasilien, beskriver idéen bag centret: At formidle de sider af almindelige menneskers liv og dagligdag, den sociale og politiske kamp, som man ikke ser på de kommercielle tv-kanaler. Han beskriver også de praktiske og politiske besværligheder ved projektet.

Bagest i nummeret findes temarelevante bog- og spillefilm anmeldelser. Begge de anmeldte spillefilm kan fås hos Statens Filmcentral.

Kommunikation og udvikling

Af Kristian Paludan

Hvilken rolle spiller kommunikation for udvikling? Holdningerne til dette spørgsmål har ændret sig de sidste tyve år. Kristian Paludan beskriver den udvikling, der er sket i forholdet mellem de private hjælpeorganisationer i Nord og bistandsmodtagerne i Syd, specielt hvad angår kommunikation. Hvor kommunikation før blev opfattet som et værktøj og man lagde størst vægt på hardware, opfattes kommunikation nu som en del af udvikling, som en proces, hvor deltagerne opnår selvværd og bevidsthed. De alternative videoproducenter spiller en vigtig rolle f.eks. i Latinamerika og der er sket en tilnærmelse mellem dem og udviklingsorganisationerne de sidste år. Begge parter står i et dilemma overfor tv – de vil gerne kommunikere til et massepublikum, men oplever, at deres budskaber forvrænges af tv. Til slut i artiklen giver Paludan nogle bud på det fremtidige samarbejde mellem Syd og Nord på kommunikationsområdet. Artiklen er det oplæg Paludan holdt på Folkekirkens Nødhjælps Konference om TV og Video i Latinamerika, November 1992.

Det bliver ofte hævdet, at de traditionelle ulandsorganisationer i Nord har ringe forståelse for kommunikationsaspektet i udviklingsarbejdet eller mere specifikt for *kommunikationsprojekter*. Rent faktisk skrev Zebra News (udgivet af det EF-finansierede ZEBRA AV-netværk for Nord-Syd forståelse) for nylig:

»Mange hjælpeorganisationer modsætter sig kommunikationsprojekter, fordi de er for komplicerede og for politisk kontroversielle.... Kommunikationsprojekter udgør et ømfindeligt område for mange hjælpeorganisationer, som holder sig til at grave brønde, bygge skoler og forbedre landbruget.«

Hvor grel denne karakteristik end er, så indeholder den et gran af sandhed: alt for længe har hjælpeorganisationerne – statslige og ikke-statslige (de såkaldte NGO'er: non-governmental organizations) – anskuet sammenhængen mellem udvikling og kommunikation som et forhold lig det, der hersker mellem en rytter og hans hest, hvor kommunikation er underdanig eller tjener som middel for de anvisninger, der gives den af rytteren. Udviklingsorganisationerne har været længe om at anerkende kommunikation som en integreret del af udvikling og som en form for udvikling i sig selv.

Uanset de forskellige betydninger og udlægnings af udvikling og kommunikation tror jeg, at der

her er en anledning til at se nærmere på, hvad vi faktisk forstår ved kommunikationsprojekter, især i forhold til anvendelsen af alternativ video og hvad forholdet mellem NGO'er i Nord og deres partnere i Syd går ud på. I begge tilfælde står vi i et minefelt af forkerte opfattelser.

De private hjælpeorganisationer: Samarbejde Nord-Syd

For at tage det sidste først: forholdet mellem NGO'er i Nord og Syd. Alt andet lige (hvilket det jo sjældent er) har forholdet i de seneste års tid især været karakteriseret af den måde, NGO'er i Nord i højere og højere grad opfatter sig selv, ikke som direkte udførende, men snarere som mæglere og formidlere i en udviklingsproces. NGO'erne i Nord er, vil jeg påstå, i færd med at blive lyttende snarere end talende. De graver ikke selv brønde, bygger klinikker eller udvikler landbruget. De udvikler hellere forhold til partnere i Syd, som måske vælger at bygge klinikker eller grave brønde – men som også kan vælge at gøre en række andre ting, der står højt på deres prioritetsliste, inklusiv kommunikationsprojekter.

Disse forandringer, som langt fra er fuldt udviklet hos alle NGO'er i Nord, kan imidlertid ikke skjule det faktum, at det stadig er NGO'erne i Nord, der har nøglen til forholdet, nemlig til de finansielle ressourcer, som er betegnelsen i bi-

stands-jargonen, eller uden omsvøb: penge. Som de af jer – om I er fra Nord eller Syd – der er bekendt med donororganisationerne, vil vide, er penge ensbetydende med magt, hvor nedtonet dette faktum end måtte være i NGO sammenhæng. Så når alt kommer til alt kan partnere i Nord vælge at se bort fra visse partnere i Syd eller visse dele af deres arbejde. Her ligger årsagen til, at der aldrig vil kunne opstå et lige partnerskab så længe den ene har bevillingsmyndigheden, så længe den ene er giver og den anden er modtager, eller så længe den ene er mere forpligtet til at stå til regnskab end den anden.

Og dog er der sket forandringer i forhold til, hvordan det var for 10-20 år siden – og i nogle tilfælde radikale forandringer. NGO'er i Nord ved, at de har brug for deres partnere i Syd for at kunne opretholde deres troværdighed. At de så måske kommer i vanskeligheder i forhold til deres egne støttegrupper eller staten, det er en anden sag – men dog ikke en ubetydelig kendsgerning. Kort sagt vil dagsordenen for NGO'erne i Nord blive sat af deres partnere i Syd. Der er meget, der tyder på, at statslige myndigheder – både i Syd og i Nord – ser mistroisk på denne ændring i forholdet. Selvom det kan bringe røre i det alt for bekvemme forhold mellem nogle NGO'er og staten tager jeg det som et tegn på håb.

Kommunikationsudvikling

I takt med udviklingen inden for kommunikationsteknologien i de sidste ca. 20 år er begrebet kommunikation kommet ind i NGO-verdenen gennem bagdøren så at sige. Først blev kommunikationsteknikker anvendt som et instrument til at »udbrede det gode budskab« om udvikling – i Nord hovedsageligt i form af »ulandsoplysning«. Lysbilleder, film, og senere video og andre audiovisuelle teknikker blev brugt til at videreformidle og informere. I denne del af verden foregik det i den lange tradition, vi har for folkeoplysning. Den almindelige befolkning skulle oplyses om de forskellige områder inden for udvikling. Når bare de fik at »se« – antog man – så ville de »forstå« – og som et resultat heraf ville de ændre deres handlinger og forandre verden. Således blev kommunikation set som et værktøj, ikke som en proces.

Det var som et værktøj, kommunikation blev fundet anvendelig af u-landsoplysere og u-landsarbejdere i deres bestræbelser på at udvikle og ændre indstillinger, at kommunikere synlige tegn på

udvikling, at videreformidle deres kunnen og derved fremkalde udvikling eller forandring. Som vi alle ved, førte dette ikke til udvikling i Syd eller forandring i Nord, fordi viden ikke er en neutral vare, der kan deles ud eller emballeres elektronisk eller audiovisuelt. I udviklingseksperternes jargon blev denne grundlæggende indstilling begrebsliggjort som »kommunikationsudvikling«, idet man i de fleste tilfælde blot refererede til udviklingen af den eksisterende infrastruktur for kommunikation. Kommunikationssystemet blev således et propagandainstrument for regeringer, det være sig inden for sundhed og landbrug eller rent politisk.

Med indførelsen af begrebet *development support communication*, skiftede vægten fra kommunikationsmidlerne (hardware) til kommunikationsindholdet (software). Denne idé var baseret på tanker om (og fremkaldt af frustrationen over, at udvikling ikke viste sig på nogen synlig måde), at audiovisuelle medier – og især videoen, som var på vej frem – kunne tjene det formål at fremme dialogen mellem udviklingsarbejderen og modtageren af udvikling. Det blev indlysende – omend det ikke altid hjalp udviklerne – at udviklingsstrategier eller udviklingsprojekter ikke kunne lykkes uden dialog mellem udviklingsformidlerne og udviklingsmodtagerne. Udfaldet af denne øvelse blev en meget snævrere kommunikationsproces, hvor man brugte gruppemedier eller formidlende medier, som man fandt anvendelige i konfliktsituationer f.eks. mellem kaster, stammer, jordbesiddere og jordløse, græsrodde og bureaukrater, etc.

Da man gik fra massemedier til gruppemedier var vejen banet for at video kunne blive et værktøj for de undertrykte mod undertrykkelsen, som et instrument i dokumentationen af undertrykkelse og som et udtryksmiddel i den kulturelle identifikation og – i sidste ende – befrielse. I slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne skete der to parallelle udviklinger: den ene teknologisk, den anden politisk. Både i Europa og i Latinamerika gjorde anti-autoritære bevægelser oprør. Det var en ung bevægelse, og de af os, der idag er midaldrende, blev på den ene eller anden måde berørt af den. I Latinamerika blev gnisten til oprøret antændt af den sociale uretfærdighed, der var skabt af eliten, en lille sammenslutning af økonomiske, politiske og militære interesser. I Europa og Nordamerika var det et elitært oprør fra flertalsmoralens sønner og døtre. Der var to slags under-

trykkelse, én var økonomisk og militær, den anden borgerlig og fakultativ – men de havde begge deres rødder i den samme ideologiske verdensopfattelse.

Alternativ videoproduktion

Alternativ videoproduktion opstod som en del af befrielseskampen – et krav om reelt demokrati. Alternativ video blev altså en grundlæggende (men måske ikke særlig effektiv) protest mod den institutionaliserede, autoritære ideologiske udtryksmiddel: Fjernsynet. Fjernsyn var på vej til at blive ikke blot formidler af den dominerende ideologi men også den dominerende kultur i massesamfundet. I en konfrontation med dette masseuhyre gav produktionen af alternative billeder de alternative producenter – og de, der iøvrigt var involverede i processen – en identitetsfølelse. Samtidig var video også blevet en relativt billig og tilgængelig distributionsmåde. Det var vigtigt for bevægelserne at dele og lære af hinanden, at se deres egen kamp spejle sig i de andres. I kølvandet på denne udvikling fulgte en besættelse hos mange af bevægelserne af at dokumentere befrielsesprocessen. Det var, som om demonstrationer, besættelser, konfrontationer, happenings og møder ikke havde nogen politisk betydning, hvis ikke de blev optaget på video. Kun da eksisterede de, kun da havde de faktisk fundet sted.

Den alternative videoproduktion (som senere ønskede at kalde sig uafhængig videoproduktion) modnedes gennem 80'erne og slog rod, især i Latinamerika. I lande som Nicaragua, Chile og Brasilien spillede alternativ videoproduktion en vigtig politisk rolle. Samtidig steg anerkendelsen i Europa af, at der ikke kunne finde nogen udvikling sted uden kommunikation – at kommunikation var indbygget i udvikling. Udvikling blev efterhånden set på som en proces snarere end et projekt. Vægten skiftede fra hardware til software.

Det tog nogen tid for NGOerne i Nord at acceptere, at menneskelig og politisk udvikling er en forudsætning for materiel udvikling. Udviklingsorganisationerne i Nord blev draget af de samme inspirationskilder som de alternative producenter i Latinamerika, ikke mindst af ideer og erfaringer fra folk som Paulo Freire. Der var mange andre omstændigheder, der motiverede de alternative videoproducenter, heriblandt de politiske systemers undertrykkende karakter.

I brugen af video som et middel til at vinde selv-

tillid og kulturel identitet skete der en gradvis tilnærmelse mellem forhåbningerne hos de alternative videoproducenter og udviklingsorganisationerne. Samlingspunktet var, at udvikling, forandring, befrielse – ligemeget hvilken benævnelse man vælger – handlede om mennesker i samspil med mennesker. Hvad enten målet var politisk befrielse eller menneskelig udvikling, gik vejen til at opnå det gennem udvikling af folks menneskelige ressourcer, kulturelle identitet og evne til at handle. I begrænset målestok, ja, og i mange tilfælde med begrænsede resultater, men i processen blev de menneskelige potentialer gjort synlige og håndgribelige.

Det forhold, der i de seneste år har udviklet sig mellem de alternative videoproducenter og udviklingsorganisationerne kan, selv når man strækker fantasien langt, ikke kaldes intimt. Fra tid til anden fremtræder det som et fornuftsægteskab, nogle gange som et tilfældig affære eller en hurtig flirt. Videoproducenterne frygter for deres uafhængighed – udviklingsorganisationerne frygter for renheden af deres budskab. Den gensidige mistænkeliggørelse er der, yderligere forstærket af kulturelle forskelligheder. Til alt held har de to parter tilstrækkeligt meget til fælles til at ville mødes, og sådanne møder finder da også sted.

Status for samarbejdet: Video og TV

Hvor står vi så idag? Hvad er status for kommunikationsmåder og institutionaliseret kommunikation på udviklingsområdet? Og kan vi finde et fælles udgangspunkt for fremtidigt samarbejde – »vi« omfattende fjernsyn, uafhængige producenter og udviklingsorganisationer? For det første er der ikke noget, der kan forene to parter bedre end en fælles fjende. Og netop tv betragtes ofte som en sådan. Det er et massemedium, der når ud til millioner hvis ikke milliarder af mennesker med det samme standardiserede budskab. Og det er en almindelig udbredt holdning, at tv gør folk passive og fylder deres hjerter og hjerner med noget bras. Desuden er TV blevet et globalt netværk i hænderne på nogle få mediemagnater, der ikke engang begrænser skaden af deres gerninger til Nord, men også eksporterer deres blanding af kulturelt stereotyp underholdning og politisk propaganda til Syd. Så kan vi ikke bare læne os tilbage og simpelthen hade TV? Ja og nej. Problemet er, at TV er i manegens centrum, mediet kommuni-

For meget af det gode

Overskuddet er stort, og lagrene er for længst fyldt op. Alligevel producerer europæerne kød og korn som aldrig før. Men det tænker vi ikke over til daglig. Vi nøjes med at gåede os over supermarkedets fyldte hylder og betaler til gengæld en god pris som tak for det store udbud. Nogle skal jo betale for overproduktionen.

Pauline Sawadogo sender et blik rundt på de udtørrede marker og er taknemmelig for at have mad nok til den førstefødte.

Ellers er der ikke så meget at glæde sig over, for hun er sammen med tusinder af landsmænd der, der betaler den største pris for Vestens overflod: Kampen mod fattigdom og ørkenen, der kommer nærmere dag for dag. Og oven i købet helt umiddelbare handelsvilkår.

Vestens handelspolitik har kølt og kynisk sat de fattige lande ud af spillet. De afrikanske landmænd får ikke statsstøtte og kan derfor ikke klare sig i konkurrencen, når EU dumper priserne på oksekød, korn og sukker for at komme af med overskudsproduktionen. I dag har EU overtaget halvdelen af kodsælget til de markeder,

Vestafrika før levede af. En forretning, EU har råd til at tabe penge på, men som Vestafrika ikke har råd til at miste. Afrika har brug for indtægter til opbygning og udvikling. Og det er ikke rimeligt, at givtige projekter og gode intentioner skal ædes op af urimelige handelsvilkår.

Folkekirkens Nødhjælp støtter projekter, der styrker lokale kræfter. I Burkina Faso arbejder bønderne med at sikre jorden mod ørkendannelse ved at bygge diger på de udtørrede marker. Så bliver regnvandet i jorden i stedet for at forsvinde ud i floden.

Uden vand, intet landbrug. Uden landbrug, ingen indtægt - og ingen mad. Med de små diger får bønderne ca. 20% større udbytte af afgrøderne af hirse. Og større chance for at klare sig, når tørken igen sætter ind. I gode år kan de måske ligefrem sælge af hirsens. Eller kan de?

Hvor længe skal vi lade de rige landes landbrugs politik ødelegge handlen for de fattige lande?

Når du støtter Folkekirkens Nødhjælp, støtter du også et samarbejde med lokale kirkelige og folkelige organisationer i Den 3. Verden. Giro 5 40 00 23. Tlf. 35 15 28 00.

Folkekirkens Nødhjælp

- fra ord til handling

Kristian Paludan pleder i artiklen for, at bistandsorganisationer må tænke kommunikation på kvalitativt nye måder i forbindelse med gennemførelsen af projekter i tredje verdens lande. At man også går nye veje i den tjernlige kommunikation er Folkekirkens Nødhjælps kampagne for foråret 1994 et godt eksempel på. De to øvrige kampagne-budskaber findes bagest i nummeret umiddelbart før anmeldelsessektionen.

B R Ø D T I L V E R D E N I 9 9 4

Når du støtter Folkekirken
Nødhjælp, støtter du et arbej-
de, der styrker menneskers
mulighed for selv at ændre
på årsagerne til nød og fattig-
dom, ulighed og under-
trykkelse. Giro 5 40 00 23.
Tlf. 33 15 28 00

Det er næsten ikke til at bære

Hvert 10. barn overlever ikke sin første fødselsdag, og mere

Hvert 10. barn overlever ikke sin første fødselsdag, og mere end halvdelen af befolkningen har ikke rent drikkevand. Tørke og kold blæst river de fleste initiativer omkuld, og fattigdommen er ubeskrivelig. Vi er i Bolivia. På højstet 4000 meter over havets overflade.

Trods de barske levevilkår er de indianske bønder ikke så-dan at slå ud. På højstet trives kvæget og leverer mælk til det statsejede mejeri i La Paz. Folkekirkens Nødhjælp har i 15 år hjulpet bønderne til at blive mælkeproducenter. Det er nu lykkedes: Bønderne har de seneste år femdoblet produktionen, og næsten 25.000 mennesker lever i dag af indtægterne fra salg af mælk til mejeriet.

Men glæden er kort. Mejeriet skal privatiseres som led i de rige landes krav om „strukturtilpasning“. Og ingen vil købe det. Dermed er bøndernes eneste afsætningsmulighed truet - lige som deres levebrød.

Bolivia er Sydamerikas fattigste land, og som 30 andre af verdens dårligst stillede sidder Bolivia fanget i en gælds-fælde. De fattige lande betaler hvert år milliarder af dollars, men skylder alligevel mere og mere.

Bolivia har brug for økonomisk førstehjælp nu. I dag er gælden seks gange så stor som landets samlede eksportindtægter, og alene betaling af renter og lenders rente lænser Bolivia for hårdt tiltrængt valuta. Og der kommer kun nye lån til, hvis Bolivia makker ret og privatiserer - blandt andet mejerierne - og bevarer de åbne toldgrænser, der giver fri adgang til billig polsk tømmælk og langtidsholdbar mælk fra Chile. Noget for noget!

Det er næsten ikke til at bære, at 25.000 mennesker mister deres eksistensgrundlag og den uafhængighed, de har slidt for i årevis. Det er på tide, at lande som Bolivia får mulighed for at føre en økonomisk politik, der også tager sociale hensyn. Først når de fattige lande slipper ud af gælds-fælden, kan de begynde den udvikling, der sikrer folket anstændige levevilkår.

Hvornår letter vi disse landes gæld uden samtidig at stille krav om, at de fører en økonomisk politik, der gør dem endnu fattigere?

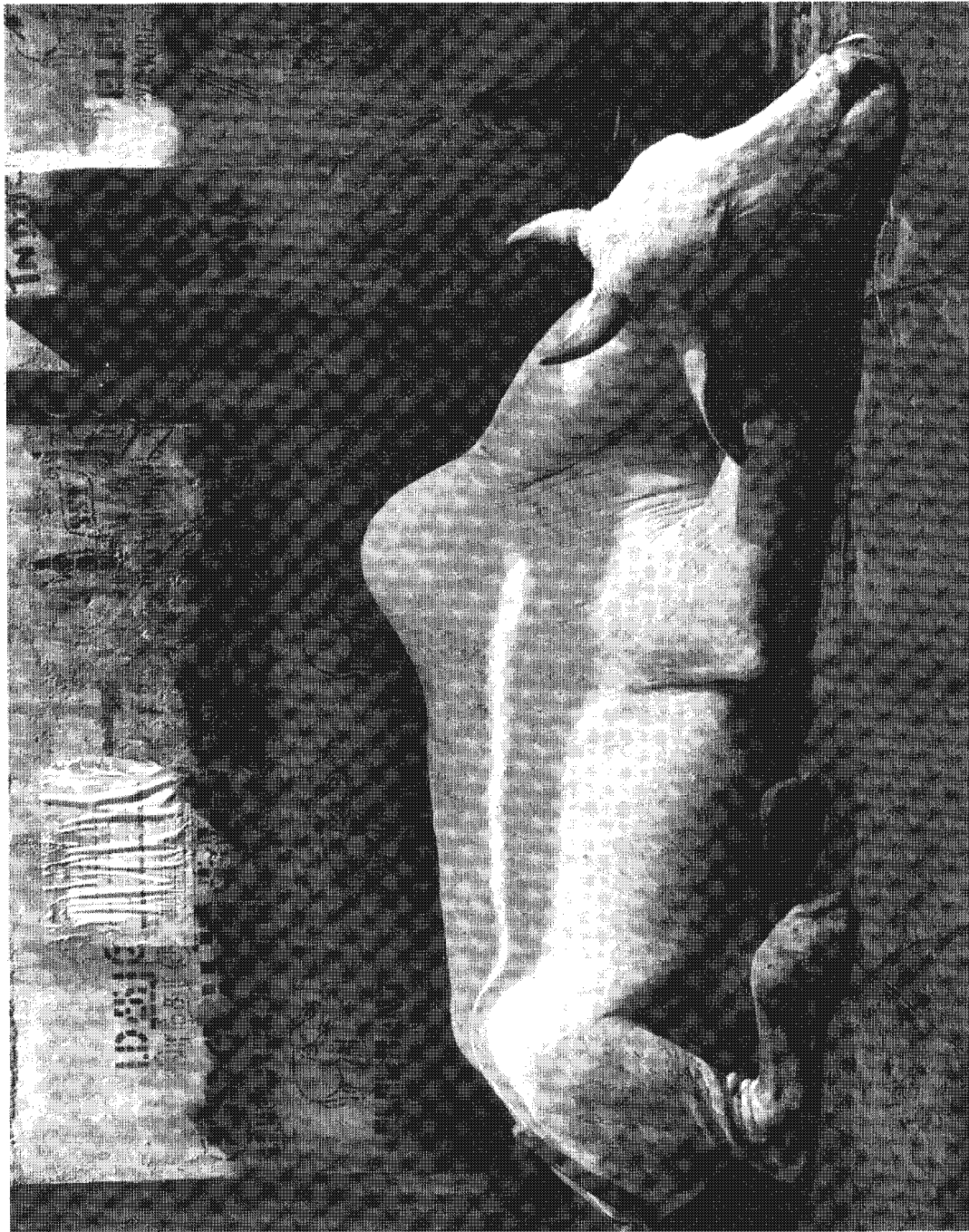

Folkekirkens Nødhjælp

- fra ord til handling

Krisian Paludan plæderer i sin artikel forrest i nummeret for, at bistandsorganisationer må tænke kommunikation på kvalitativt nye måder i forbindelse med gennemførelsen af projekter i tredje verdens lande. At man også går nye veje i den hjemlige kommunikation er Folkekirkens Nødhjælps kampagne fra foråret 1994 et godt eksempel på.

Væk de hellige køer

Timelønnen er 1,50 kr. og arbejdsstunden sjældent mindre end 10 timer. Til gengæld er der ingen nævneværdige pauser, for der er travlt på tekstilfabrikken i Dhaka, Bangladesh. Men

10 timer. Til gengæld er der ingen nævneværdige pauser, for der er travl på tekstilfabrikken i Dhaka, Bangladesh. Men hverken arbejdspresset eller det sure sved kan slå Dalim ud. Hun er lykkelig for sit job, der holder fattigdommen og skammen fra døren og sikrer, at der er mad til de mindre søskende hver dag.

Efter 50 år med fine taler om frihandelens velsignelser er det stadig os i de rige lande, der beslutter, hvor fri handelen skal være i praksis. Vi tvang reelt Den 3. Verden til at acceptere en aftale om "frivillig" begrænsning af tekstileksporten, da vi fandt sammen om multilateraliteten. En aftale, der koster dem 350 milliarder om året. Næsten det samme beløb, som de modtager i bistandshjælp fra Vesten.

Så før vi giver med den ene hånd, har vi taget med den anden. Bangladesh har mere brug for arbejde og reelle handelsvilkår, end de har for velgørenhed. De "frivillige" kvoter for, hvor meget tøj Bangladesh må eksportere, er katastrofalt lave for et land, der ellers kunne arbejde sig ud af fattigdommen. Først om 10 år skal de rige lande give Den 3. Verden fri adgang til verdensmarkedet. Derfor kan vi roligt lukke øjnene og lade vore hellige køer hvile mange år endnu.

Folkekirkens Nødhjælp støtter projekter, der styrker enlige og udstøtte kvinders muligheder for at forsørge sig selv og børnene. Her bliver selv en gammel, slidt symaskine et skarpt og effektivt våben mod fattigdom og undertrykkelse, når kvinderne har deltaget i et skrædderkursus. Efter 6 måneder har de lært at tilskære og sy - reparere og vedligeholde maskinen. Det er nok til at opretholde en regelmæssig indkomst, og det styrker troen på, at der er en vej ud af fattigdommens jerngreb, den dag fri handel er en realitet. Også for Den 3. Verden.

Hvornår vækker vi de hellige køer og får en mere retfærdig fordeling af de goder, vi har til rådighed?

Når du støtter Folkekirkens Nødhjælp, støtter du et hjælpearbejde, der forudsætter, at alle mennesker skal have lige mulighed for at tage vare på deres liv.
Giro 5 40 00 23. Tlf. 33 15 28 00.

Folkekirkens Nødhjælp

- fra ord til handling

B R Ø D T I L V E R D E N 1 9 9 4

kerer effektivt til millioner af mennesker, det danner og bekræfter synspunkter og sætter således den kulturelle og politiske dagsorden. Og vi, de perifere budskabers og alternative fremgangsmåders kommunikatører, er misundelige. TV er vidt udbredt – det er vi ikke.

På den ene side føler vi, at vi har et budskab, der går imod strømmen, som viser alternative billeder og dagsordner og som er afgørende for vores fælles fremtid – et budskab, der går mod den almindelige udsendelse af globalt bras. Vi vil, at disse budskaber skal holdes fri af massemediernes forurening. Ideelt set ønsker vi dem ikke udsendt på TV, hvis det betyder fortynding og forvrængning af indholdet. På den anden side er vi misundelige. I årenes løb er vi blevet mere og mere professionelle til at forme vores budskaber. Og naturligt nok vil vi også gerne anerkendes for det, vi producerer. Og hvad er et mere oplagt ønske hos en billedproducent end at få sine billeder vist? Vi ønsker altså, at vores budskaber skal vises på TV, vi ønsker at opnå den tilfredsstillelse, det er, at blive set og lagt mærke til. Dette er et af vore stående dilemmaer.

Nogle af vore alternative produktioner har fundet vej til TV. Og efter al sandsynlighed vil vi fortsætte med at lægge moralsk pres på den globale kedsomheds linievogtere, så de lejlighedsvis accepterer en alternativ produktion eller co-produktion. Projekter som One World Week, lokale og regionale netværk og PBS-lignende kanaler er bevis for, at det kan lade sig gøre. Vi må også kunne udnytte den kendsgerning, at fjernsynsproduktion er blevet urimeligt omkostningskrævende. Traditionel fjernsynsproduktion er ikke længere leve-

dygtig. Netværk skærer ned på deres udenlandske korrespondenter. Faktisk er CNN det eneste netværk, der har en korrespondent i Afrika. Videojournalistik (baseret på én person/ét kamera) er blevet en attraktiv løsning for mange tv-kanaler. Så i fremtiden vil der være behov for at nå ud til det mindre publikum: De kæmpende kvinder i favela'en og menneskerettighedsaktivisten i El Salvador. Og der vil være et behov for en fælles Nord-Syd dagsorden for kommunikation.

I forfølgelsen af dette mål kunne udviklingsorganisationerne i Nord spille en rolle:

- 1) ved at integrere kommunikation i deres planlægning og udførelse af udviklingsprojekter. Dette ville kræve, at kommunikationsfolk skulle indgå i de relevante projektafdelinger.
- 2) ved effektivt at styrke eksisterende netværk for alternative og uafhængige producenter, ulandsoplysende NGO'er og andre relevante aktører. Effektiv styrkelse betyder blandt andet, at der skal sættes penge af til formålet.
- 3) ved i Europa at lægge pres på statslige og regionale (EF) bistandsorganisationer om at øge deres bevillinger til projekter, der fremmer Syd-Nord dagsordenen på kommunikationsområdet.

Kristian Paludan, journalist og kultursociolog. Var indtil sin død i august '93 informationschef i Folkekirkens Nødhjælp samt formand for Kommunikationsnetværket under Kirkernes Verdensråd.

Kulturel afhængighed: tre dimensioner

Af Elizabeth Fox

*Begrebet kulturel afhængighed har altid spillet en stor rolle i den latinamerikanske mediedebat og -politik. Elizabeth Fox diskuterer begrebet både fra den praktiske side, mediepolitikken, og fra den teoretiske, udvikling af nye begreber om sammenhængen mellem kultur og økonomi. Hun viser, hvordan mediepolitikken på det latinamerikanske kontinent har udviklet sig gennem de sidste 30 år: De socialistiske regeringers forsøg i 60'erne og 70'erne på at beskytte den nationale kulturelle identitet gennem statsstyring af medierne. Militærregimernes brug af tv til propagandaformål. 80'ernes ekspansion i den privatejede latinamerikanske medieindustri med stor eksport af telenovela'er og endelig 90'ernes privatiseringsbølge. Til slut i artiklen beskrives nogle af de nye teorier og begreber om kulturel afhængighed, der er udviklet i Latinamerika de sidste år. Artiklen er en redigeret udgave af et paper præsenteret på IAMCRs konference i Guarujá, Brasilien, august 1992 og udgivet i tidsskriftet *Chasqui* (1993) i en redigeret udgave.*

I begyndelsen af 70'erne oplevede vi en strøm af videnskabeligt og politisk arbejde og offentlig debat i Latinamerika omkring »kulturel afhængighed«. Kulturel afhængighed blev generelt defineret som udenlandsk, især Nordamerikansk, herredømme over mediernes indhold og finansiering, og udenlandske virksomheders reklamer.

Kulturel afhængighed

På det tidspunkt var der rigeligt med beviser til støtte for beskyldningerne om USAs kulturelle dominans i regionen. Selvom de nordamerikanske tv-selskabers direkte investeringer i latinamerikanske tv-kanaler for størstedelen var faldet fra 60'ernes høje niveau, udgjorde film og tv-serier fra USA ca. 70% af den udenlandske sendeflade på latinamerikanske tv-skærme. I de fleste latinamerikanske lande stod reklamespots for nordamerikanske virksomheder, udfærdiget af reklamebureauer i USA, øverst på listen over de største annoncører. De store telegrambureauer Associated Press og United Press International, begge fra USA, var ansvarlige for mellem 60% og 83% af de internationale nyheder, inklusive nyheder om andre latinamerikanske lande, til næsten alle aviser i regionen (CIESPAL, 1967; Kaplun,

1973; Varis, 1973). I nogle lande i regionen førte den videnskabelige forskning og debat om kulturel afhængighed direkte til politisk handling. Det peruvianske militærstyre (1968-75) eksproprierede aviserne i hovedstaden Lima, nedlagde forbud mod programmet »Sesame Street« og kontrollerede radio og TV-kanaler med det formål at beskytte den nationale kultur og reducere den udenlandske afhængighed. Mens Salvador Allende var præsident i Chile (1970-73) var medierne en politisk slagmark. Præsident Carlos Andres Perez' første regering i Venezuela (1974-78) satte landets førende intellektuelle i gang med at udforme en ny national kulturpolitik.

Det, der er sket siden den heftige debat i Latinamerika, har både bidraget med dybde og forvirring, bredere udsyn og nye utopier i forhold til de første kritikker af og politiske tiltag mod kulturel afhængighed. Næsten et kvart århundrede efter at de første advarselssignaler lød, genlyder røsten fra før og bidrager til dagens debat. Her vil jeg undersøge tre aspekter af den kulturelle afhængighed, som den har udviklet sig i de 25 år, der er gået: 1) den fejlslagne statsdirigerede politik; 2) det frie markeds tiltrækningskraft og 3) den teoretiske udvikling af begreber og analyser, bl.a. folkelig kultur.